

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาบทบาทของครูสังคมศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะประชาธิปไตยให้แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ โดยส่งแบบสอบถามไปยังครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร และไปสัมภาษณ์ประกอบการสังเกต การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนของครูสังคมศึกษา กลุ่มตัวอย่างบางส่วนจากแบบสอบถามการวิจัยทั้งหมด 316 ฉบับ ได้รับกลับคืนมาครบ 300 ฉบับ แต่มีแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ จำนวน 275 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 87 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 บทบาทของครูสังคมศึกษา ในการพัฒนาคุณลักษณะประชาธิปไตยให้แก่ นักเรียนระดับมัธยม 3 ด้าน คือ

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน
2. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
3. การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครู

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาจากการสังเกตการสอนและการสัมภาษณ์

1. การนำเสนอเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้การสังเกตการสอน และผู้ให้การสัมภาษณ์
2. การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสังเกต
3. การนำเสนอข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 2 จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานภาพ

ข้อความ	จำนวน (n = 275 คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
1. ชาย	47	17.09
2. หญิง	228	82.90
2. อายุ		
1. ต่ำกว่า 30 ปี	10	3.64
2. 30 ปีขึ้นไป	265	96.36
3. ปัจจุบันท่านสอนในระดับ		
1. ม.ต้น	130	47.27
2. ม.ปลาย	145	52.73
4. จำนวนรายวิชาสังคมศึกษาที่ท่านสอนในปัจจุบัน		
1. มี 1 วิชา	45	16.36
2. มี 2 วิชา	230	83.64
5. ท่านมีกิจกรรมชุมนุมที่ต้องดูแลให้คำปรึกษาหรือไม่		
1. มี	245	89.09
2. ไม่มี	30	10.90
6. ท่านมีความสนใจในเรื่องการเสริมสร้างประชาธิปไตยแก่นักเรียนเพียงใด		
1. สนใจ	272	98.91
2. ไม่สนใจ	3	1.09
7. ท่านเคยไปศึกษาดูงานจากสถาบันอื่นที่มีการจัดโครงการปลูกฝังจิตสำนึกทางการเมืองหรือโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยให้นักเรียนบ้างหรือไม่		
1. เคย	194	70.55
2. ไม่เคย	81	29.45

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าครูผู้ตอบแบบสอบถามเป็นหญิง จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 82.90 ชาย จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 17.09 ครูส่งคมศึกษาอายุ 30 ปีขึ้นไป จำนวน 265 คน คิดเป็นร้อยละ 96.36 คิดเป็นร้อยละ 96.36 ครูสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 52.73 ครูมีรายวิชาที่สอน 2 วิชาขึ้นไป จำนวน 230 คน คิดเป็นร้อยละ 83.64 ครูมีกิจกรรมชุมนุมต้องดูแล จำนวน 245 คน คิดเป็นร้อยละ 89.09 ครูมีความสนใจในเรื่องการเสริมสร้างประชาธิปไตยให้นักเรียน จำนวน 272 คน คิดเป็นร้อยละ 98.71 ครูเคยไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการปลูกฝังจิตสำนึกทางการเมือง จำนวน 194 คน คิดเป็น ร้อยละ 70.55

ตอนที่ 2 บทบาทของครูสังคมศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะประชาธิปไตยให้แก่
นักเรียนระดับมัธยมศึกษา

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน

ตารางที่ 3 จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน

ลำดับที่	ข้อความ	จำนวน (n = 275 คน)	ร้อยละ
1.	การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย		
1.1	สอนหลักการประชาธิปไตยในเนื้อหาการเมืองการปกครอง	214	77.82
1.2	สอนเชื่อมโยงกับเหตุการณ์การเมืองการปกครอง	186	67.64
1.3	สอนแบบโครงการ	49	17.82
1.4	สอนแบบสาริตเกี่ยวกับหลักการปกครองเสียงข้างมาก	115	41.82
1.5	สถานการณ์จำลอง	54	19.64
1.6	บรรยายตามเนื้อหาประชาธิปไตยในหนังสือแบบเรียน	162	58.91
2.	การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะในการใช้กระบวนการปกครองแบบประชาธิปไตย		
2.1	จัดกลุ่มย่อยให้นักเรียนสลับหน้าที่กันทำกิจกรรม	143	52.00
2.2	ฝึกให้นักเรียนทำงานในรูปของคณะกรรมการ	187	68.00
2.3	เปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันสร้างข้อตกลงในห้องเรียนร่วมกันและควบคุมตนเอง	199	72.36
2.4	ใช้ระบบโหวตเสียงลงมติ เพื่อฝึกทักษะการปกครองเสียงข้างมาก	220	80.00

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลำดับที่	ข้อความ	จำนวน (n = 275 คน)	ร้อยละ
3.	การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพเป็น ประชาธิปไตย		
3.1	ให้นักเรียนได้อิสระในการเลือกศึกษาในสิ่งที่ ตนเองสนใจ	126	45.82
3.2	จัดการแข่งขันตอบปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ ในวิชา สังคมศึกษา	130	47.27
3.3	ให้โอกาสนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมิน ผลงานของเพื่อนนักเรียนและของกลุ่ม	160	58.18
3.4	สอนโดยใช้ข่าว และเหตุการณ์การเมือง	243	88.36
3.5	มอบหมายงานให้นักเรียนทำเป็นรายบุคคลและ กำหนดวันเวลาในการส่งงาน	193	70.18
3.6	สอดแทรกแนวคิด ค่านิยมประชาธิปไตย	169	61.45
3.7	ใช้บทบาทสมมุติ	66	24.00
3.8	สอนแบบสืบสอบโดยให้นักเรียนคิดค้น แสวงหา เหตุผล วิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุป และ แนวทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง	121	44.00
3.9	วิธีสอนที่ส่งเสริมการแสดงความคิดเห็น การใช้ เหตุผล ความคิดริเริ่ม ความคิดสร้างสรรค์	189	68.72
3.10	ให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง แล้วนำ มาเสนอโดยการรายงาน หรืออภิปรายหน้าชั้นเรียน	210	76.36
3.11	จัดบรรยากาศในห้องเรียนที่มีความเป็นกันเอง และสร้างความมั่นใจเพื่อให้นักเรียนกล้า แสดงออก	136	49.45
3.12	ใช้วิธีกระตุ้นให้นักเรียนสนใจและติดตาม ข่าวสารการทำงานของตัวแทนประชาชน ใน ระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ	91	33.09

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลำดับที่	ข้อความ	จำนวน (n = 275 คน)	ร้อยละ
4.	การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย		
4.1	ให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากแหล่ง ข้อมูลต่าง ๆ	191	69.45
4.2	ให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม	253	92.00
4.3	ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนบทเรียน	109	39.63
4.4	การใช้สถานการณ์จำลองมาใช้ในห้องเรียน	83	30.18
4.5	สอนแบบอภิปรายกลุ่ม	203	73.81
4.6	สอนด้วยกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้ง	102	37.09

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า

1. ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบประชาธิปไตย โดยสอนหลักการประชาธิปไตยในเนื้อหาการเมืองการปกครอง คิดเป็นร้อยละ 77.82 รองลงมาคือ สอนเชื่อมโยงกับเหตุการณ์การเมืองการปกครอง คิดเป็นร้อยละ 67.64 และใช้วิธีการสอนแบบบรรยายตามเนื้อหาประกอบในหนังสือแบบเรียน คิดเป็นร้อยละ 58.91 แต่การจัดกิจกรรมการสอนแบบโครงการ คิดเป็นร้อยละ 17.82

2. ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะในการใช้กระบวนการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยการใช้ระบบโหวตเสียงลงมติฝึกทักษะการปกครองด้วยเสียงข้างมากมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 80.00 รองลงมาคือ วิธีการให้นักเรียนสร้างข้อตกลงในห้องร่วมกันและควบคุมกันเอง คิดเป็นร้อยละ 72.00 วิธีฝึกให้นักเรียนทำงานในรูปของคณะกรรมการ คิดเป็นร้อยละ 68

3. ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่จัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตย โดยการสอนข่าว และเหตุการณ์การเมืองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.36 รองลงมาคือ วิธีให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองแล้วนำมาเสนอโดยการรายงาน หรืออภิปรายหน้าชั้นเรียน คิดเป็นร้อยละ 76.36 วิธีมอบหมายงานให้นักเรียนทำเป็นรายบุคคลและกำหนดวันเวลาในการส่งงาน คิดเป็นร้อยละ 70.18 ใช้วิธีสอนที่ส่งเสริมการแสดงความคิดเห็น การใช้เหตุผล ความคิดริเริ่ม ความคิดสร้างสรรค์ คิดเป็นร้อยละ 68.72

4. ครูสังคมนาศึกษาส่วนใหญ่อัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาด้านวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย โดยให้นักเรียนทำงานกลุ่มมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 92.00 รองลงมาคือสอนแบบอภิปรายกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 73.81 ให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 69.45

2. ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ตารางที่ 4 จำนวนและค่าร้อยละของครูสังกัดมหาวิทยาลัยที่จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ลำดับที่	ข้อความ	จำนวน (n = 275 คน)	ร้อยละ
1.	การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย		
1.1	เชิญวิทยากรหรือบุคคลสำคัญทางการเมืองมาบรรยายและสาธิตเกี่ยวกับการปกครองแบบรัฐสภาของไทย	49	17.81
1.2	จัดนิทรรศการเผยแพร่ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย	88	32.00
1.3	จัดทัศนศึกษา พานักเรียน เยี่ยมชมสถานที่สำคัญของทางราชการที่เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย	122	44.36
1.4	จัดกิจกรรมรณรงค์	184	66.90
1.5	เชิญบุคคลตัวอย่างในทางการเมืองมาเล่าประสบการณ์ให้นักเรียนฟัง	31	11.27
1.6	กิจกรรมส่งเสริมการแข่งขันตอบปัญหาทางวิชาการ	148	53.81
1.7	จัดรายการพบนักการเมือง	25	9.09
2.	กิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะในการใช้กระบวนการปกครองแบบประชาธิปไตย		
2.1	ให้นักเรียนจัดตั้งชุมนุม หรือชมรมต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจ	165	60.00
2.2	จัดให้มีการเลือกตั้งกรรมการห้องเรียน สภานักเรียน	261	94.00
2.3	จัดตั้งกลุ่มแกนนำระหว่างโรงเรียน	64	23.27
2.4	จัดให้มีเทศกาลหรืองานแสดงที่ดำเนินงานโดยนักเรียน	98	35.63

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	ข้อความ	จำนวน (n = 275 คน)	ร้อยละ
2.5	จัดให้มีคณะกรรมการทำหน้าที่บริการด้านต่าง ๆ ขึ้นภายในโรงเรียน	162	58.90
3.	การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพที่ เป็นประชาธิปไตย		
3.1	จัดกิจกรรมโต้วาทีในประเด็น อำนาจหน้าที่ การ ได้มาซึ่งอำนาจ กฎกติกาในสังคม	42	15.27
3.2	ให้นักเรียนจัดทำวารสาร ป้ายประชาสัมพันธ์ กิจกรรมของนักเรียน	67	24.36
3.3	จัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกับชุมชน หรือ จัดภายในโรงเรียน	198	72.00
3.4	จัดกิจกรรมประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่มี บุคลิกภาพประชาธิปไตยดีเด่น	97	35.27
3.5	จัดกิจกรรมปรับปรุงห้องเรียน	154	56.00
3.6	ทำป้ายนิเทศความรู้เกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษา	190	69.00
3.7	ประกวดคำขวัญ ที่เกี่ยวกับการปลูกจิตสำนึกให้มี จิตใจเป็นประชาธิปไตย	121	44.00
3.8	ประกวดการกล่าวสุนทรพจน์ในวันสำคัญ	57	20.00
4.	การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาวิถีชีวิตแบบ ประชาธิปไตย		
4.1	ฝึกให้นักเรียนร่วมมือและประชุมปรึกษา วางแผนการทำงานร่วมกัน	196	71.27
4.2	จัดให้มีการประเมินโครงการหรือกิจกรรมที่ นักเรียนปฏิบัติ	93	33.81
4.3	จัดกิจกรรมศึกษานอกสถานที่	103	37.45
4.4	ฝึกให้นักเรียนร่วมมือ และวางแผนร่วมกับชุมชน ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน	70	25.45
4.5	จัดให้มีเวทีประชาพิจารณ์ ประชามติ เกี่ยวกับ ปัญหาต่าง ๆ ภายในโรงเรียน	45	16.36

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	ข้อความ	จำนวน (n = 275 คน)	ร้อยละ
4.6	จัดผู้รับความคิดเห็น และคณะกรรมการฝ่ายรับ ความคิดเห็น	87	31.63
4.7	จัดกิจกรรมเข้าค่ายประชาธิปไตย	33	12.00
4.8	จัดกิจกรรมการเล่นละคร หรือกิจกรรม นันทนาการ	93	33.81

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า

1. ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย โดยจัดกิจกรรมรณรงค์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.90 รองลงมาคือ กิจกรรมส่งเสริมการแข่งขันตอบปัญหาทางวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 53.81 จัดทัศนศึกษา พานักเรียนเยี่ยมชมสถานที่สำคัญของทางราชการที่เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย คิดเป็นร้อยละ 44.36
2. ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะในการใช้กระบวนการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยการจัดให้การเลือกตั้งกรรมการห้องเรียน สถานักเรียน คิดเป็นร้อยละ 94.90 รองลงมาคือ การให้นักเรียนจัดตั้งชุมนุม ชมรมต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจ คิดเป็นร้อยละ 60.00 จัดให้มีคณะกรรมการทำหน้าที่บริการต่าง ๆ ขึ้นภายในโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 58.90
3. ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตย โดยจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกับชุมชนหรือภายในโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 72.00 รองลงมาคือ การจัดกิจกรรมทำป้ายนิเทศความรู้เกี่ยวกับสังคมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 69 จัดกิจกรรมปรับปรุงห้องเรียน คิดเป็นร้อยละ 56
4. ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย โดยวิธีให้นักเรียนร่วมมือและประชุมปรึกษาวางแผนการทำงานร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 71.21 รองลงมา คือ ศึกษานอกสถานที่ คิดเป็นร้อยละ 37.45 จัดกิจกรรมการเล่นละคร หรือกิจกรรมนันทนาการ และจัดให้มีการประเมินโครงการหรือ กิจกรรมที่นักเรียนปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 33.81

3. การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครูสังคมศึกษา

ตารางที่ 5 จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในลักษณะต่างๆ

ลำดับที่	ข้อความ	จำนวน (n = 275 คน)	ร้อยละ
1	มีความรับผิดชอบหน้าที่	253	92.00
2	เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำแก่นักเรียนในการปฏิบัติตน ที่เหมาะสม	225	81.81
3	เป็นคนมีเหตุผล	216	78.54
4	มีความยุติธรรมต่อนักเรียน	225	81.81
5	ใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น	244	88.73
6	ให้เกียรตินักเรียนทุกคนซึ่งมีศักดิ์และสิทธิเสมอกัน	219	79.64
7	มีการทำงานอย่างมีหลักเกณฑ์ มีขั้นตอนและการ วางแผน	196	71.27
8	มีการทำงานเป็นกลุ่ม	193	70.18
9	เป็นผู้นำ สนใจในเรื่องสังคม และการแก้ปัญหาของ สังคม	114	41.45
10	ปฏิบัติตามกฎหมายและกฎกติกาต่าง ๆ ของสังคม	213	77.45
11	เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ	228	82.91
12	นำความรู้ใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์เข้ามาใช้ในการเรียน การสอน	210	76.36
13	นิยมของไทย	198	72.00
14	การตรงต่อเวลา	208	75.64
15	ความซื่อสัตย์สุจริต	243	88.36
16	ความมีระเบียบวินัย	240	87.27
17	ความเสียสละต่อส่วนรวม	226	82.18
18	ขยันหมั่นเพียร สนใจศึกษาค้นคว้า	228	82.91
19	ร่าเริง ยิ้มแย้ม แจ่มใส เป็นตัวของตัวเอง	216	78.55
20	มั่นคงทางอารมณ์ และสุขุมเยือกเย็น รอบคอบ	177	64.36
21	มีมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลอื่น	225	81.82

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ลำดับที่	ข้อความ	จำนวน (n = 275 คน)	ร้อยละ
22	2.10 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	177	64.36
23	2.11 ยึดมั่นศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย	226	82.18

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่าง คือ รับผิดชอบต่อหน้าที่ คิดเป็นร้อยละ 92.00 รองลงมาคือ ใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 88.73 ซื่อสัตย์สุจริต คิดเป็นร้อยละ 88.36 มีระเบียบวินัย คิดเป็นร้อยละ 87.27 เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ และขยันหมั่นเพียร สนใจศึกษาค้นคว้า คิดเป็นร้อยละ 82.91 เสียสละต่อส่วนรวมและยึดมั่นศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย คิดเป็นร้อยละ 82.18

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาจากการสังเกตการสอนและการสัมภาษณ์

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้การสังเกตการสอนและผู้ให้สัมภาษณ์

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานภาพ

ข้อความ	จำนวน
1. เพศ	
1.1 หญิง	6
1.2 ชาย	2
2. สอนระดับ	
2.1 มัธยมต้น	4
2.2 มัธยมปลาย	4
3. วิชาที่สอน	
3.1 พระพุทธศาสนา ม.1, ม.4	2
3.2 ประเทศของเรา 1 จำนวน 1 คน	1
3.3 สถานการณ์ในโลกยุคปัจจุบัน	1
3.4 สังคมศึกษา	2
3.5 ส 503	2
4. อายุ	
4.1 ต่ำกว่า 40 ปี	-
4.2 สูงกว่า 40 ปี	8

2. ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการสอน

ตารางที่ 7 แสดงการแจกแจงความถี่ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา
คุณลักษณะประชาธิปไตย

ลำดับที่	ข้อความ	จำนวน (n = 8 คน)
1.	เนื้อหา/ข้อมูลที่สอน	
	- สอน โดยใช้เนื้อหาการเมืองการปกครอง	3
	- สอนโดยใช้เนื้อหาอื่น ๆ	5
	- หลักธรรมศาสนา	1
	- ประวัติศาสตร์	1
	- ข่าวและเหตุการณ์ของบ้านเมืองในประเทศ และนอกประเทศ	1
	- กฎหมายและกติกาด่าง ๆ ในสังคม	1
	- ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม	1
2.	การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน	
	2.1 มีการจัดทำแผนผังโครงการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ ห้องเรียน	4
	2.2 มีการจัดแสดงผลงานทางวิชาการที่ดีเด่นของนักเรียนทางด้าน สังคมศึกษา	8
	2.3 มีการจัดป้ายนิเทศที่เกี่ยวกับเรื่องการเมืองการปกครองในระบบ ประชาธิปไตย	3
	2.4 มีการจัดมุมอ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์	5
	2.5 มีการจัดมุมรูปภาพบุคคลสำคัญ หรือบุคคลดีเด่นแห่งปีในด้าน ต่าง ๆ	8
	2.6 มีการจัดแต่งห้องด้วยบรรยากาศของความสะอาด และเป็นธรรม ชาติ ด้วยความร่วมมือ ร่วมแรงของนักเรียนในห้อง	8
	2.7 มีการจัดโต๊ะเก้าอี้สำหรับเรียนแบบกลุ่ม เป็นรูปวงกลมหรือ ครึ่งวงกลม	3
	2.8 มีสื่อ และอุปกรณ์ในห้องเรียน	6

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ลำดับที่	ข้อความ	จำนวน (n = 8 คน)
3.	วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน	
3.1	มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น	8
3.2	มีการแข่งขันตอบปัญหาทางวิชาการเกี่ยวกับวิชาการเมืองการปกครอง กฎหมายภายในห้องเรียนและระดับชั้น	4
3.3	มีการสอนโดยวิธีจำลองสถานการณ์เพื่อฝึกทักษะการคิดให้แก่ นักเรียน	2
3.4	มีการอบรมและแนะนำระเบียบวินัย	8
3.5	มีการสอนโดยวิธีให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมุติ	1
3.6	มีการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์และเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน	6
3.7	มีการใช้วิธีสอนแบบกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้ง	8
3.8	มีการฝึกฝน อบรมให้นักเรียนเข้าใจและเคารพในเรื่องสิทธิเสรีภาพของตนเองและบุคคลอื่น	7
3.9	มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สร้างข้อตกลงในห้องเรียนร่วมกัน และควบคุมกันเอง	8
3.10	มีการฝึกฝนอบรมให้นักเรียนรู้จักให้อภัย เสียสละ อดกลั้น ต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ และให้การยกย่องชมเชย ถ้านักเรียนสามารถปฏิบัติได้	7
3.11	มีการกระตุ้น ทำทนายให้นักเรียนคิด กล้าแสดงออก โต้แย้งด้วยเหตุผล และมีการยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน	6
3.12	มีการเปิดโอกาสให้นักเรียน ได้ตัดสินใจปัญหาตนเองตามวิถีทางประชาธิปไตย เมื่อนักเรียนเกิดความขัดแย้งกัน โดยครูเป็นผู้คอยดูแลและให้คำปรึกษา	7
3.13	มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามครู และโต้แย้งด้วยหลักการและเหตุผล	6
4.	การจัดบรรยากาศการเรียนการสอน ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะประชาธิปไตย	
4.1	บุคลิกภาพประชาธิปไตยของครู	

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ลำดับที่	ข้อความ	จำนวน (n = 8 คน)
4.1.1	ใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนเสมอ	7
4.1.2	อดทน เยือกเย็น มีความเคารพในเหตุผลของเด็ก	7
4.1.3	มีลักษณะเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย	7
4.1.4	ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นกันเองกับนักเรียน กระตุ้นให้ นักเรียนกล้าแสดงออก	6
4.1.5	ครูมีวินัยในการสอนด้วยความตั้งใจโดยสม่ำเสมอ	6
4.2	ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน	
4.2.1	มีความเป็นกันเอง อบอุน และเป็นมิตร มีการช่วยเหลือกัน	8
4.2.2	มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และทำงานร่วมกัน ระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนด้วยกัน	8
4.2.3	การยอมรับนับถือความสามารถของนักเรียน	7
4.2.4	ให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนด้วยตนเอง	6
4.2.5	ให้โอกาสนักเรียนในการค้นหาวิธีทางการเรียนด้วยตนเอง โดยครูคอยให้คำแนะนำและแก้ไข	6

จากตารางที่ 7 แสดงว่า

1. ครูสังคัมศึกษาที่ไปสังเกตการสอน จำนวน 8 คน มีการนำเนื้อหาวิชาที่สอนมาใช้ในการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะประชาธิปไตยให้นักเรียนทุกคนสอน โดยใช้เนื้อหาการเมืองการปกครอง 3 คน สอนโดยใช้เนื้อหาอื่น ๆ คือ หน้าที่พลเมือง สังคม วัฒนธรรม และศาสนา ชาวและเหตุการณ์ของบ้านเมืองในประเทศและนอกประเทศ กฎหมายและกติกาด่าง ๆ ในสังคม ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม

2. ครูสังคัมศึกษาทุกคนจัดแสดงผลงานทางวิชาการที่ดีเด่นของนักเรียน มีการจัดป้ายนิเทศ มีการจัดมุมรูปภาพบุคคลสำคัญ จัดแต่งห้องด้วยบรรยากาศความสะอาดและเป็นธรรมชาติ มีสื่อและอุปกรณ์ในห้องเรียน

3. ครูสังคัมศึกษาทุกคนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีการอบรมและแนะนำระเบียบวินัย มีการใช้วิธีสอนแบบ

กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้ง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สร้างข้อตกลงในห้องเรียนร่วมกัน และควบคุมกันเอง

4. ครูสังคัมศึกษาเกือบทุกคนมีบุคลิกลักษณะของคนใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นของนักเรียนเสมอ อุดมคติ เยือกเย็น เคารพในเหตุผลของเด็ก และเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย และปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูสังคัมศึกษาทุกคนกับนักเรียนมีความเป็นกันเอง อบอุน และเป็นมิตร มีการช่วยเหลือกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทำงานร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียนและนักเรียนด้วยกัน มีการฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัย ให้นักเรียนร่วมกันคิดวางแผนทำงานเป็นหมู่คณะ

3. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

1. จากการสัมภาษณ์ครูสังคัมศึกษา จำนวน 8 คน เกี่ยวกับเนื้อหาการสอนที่ครูสังคัมศึกษานำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจในระบบประชาธิปไตย ครูสังคัมศึกษาทุกคนสอนหลักประชาธิปไตยในเนื้อหาวิชาที่ตนเองสอน ดังเช่นครูสังคัมศึกษาที่สอนในวิชาสังคัมศึกษา ส 402 นำเนื้อหาเกี่ยวกับการเมืองการปกครองมาใช้ในการจัดกิจกรรมการสอน และครูสังคัมศึกษาที่สอนในวิชาประเทศของเรา 1 ส 101 นำเนื้อหาเกี่ยวกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่เป็นการวิเคราะห์ถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นให้นักเรียนรู้จักการคิด การวิเคราะห์ การใช้เหตุผล การแสดงความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของสังคัม และแม้แต่ครูสังคัมศึกษาที่สอนในวิชาสังคัมศึกษา ส 502 ส 503 ที่ให้สัมภาษณ์ว่าใช้เนื้อหาเกี่ยวกับภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างระบบเศรษฐกิจกับระบบการเมือง หรือครูสังคัมศึกษาที่สอนในโลกยุคปัจจุบัน ส 027 ใช้เนื้อหาจากข่าว เหตุการณ์ ในปัจจุบันที่เป็นเรื่องการเมืองในสังคัมไทย และสังคัมโลกในประเทศที่เป็นประชาธิปไตย เผด็จการ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจในระบบประชาธิปไตยให้แก่นักเรียน

2. จากการสัมภาษณ์ครูสังคัมศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของครูสังคัมศึกษาในการจัดกิจกรรมที่มีลักษณะส่งเสริมคุณลักษณะประชาธิปไตยให้แก่นักเรียน ครูสังคัมศึกษาทุกคนได้จัดกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี และครูสังคัมศึกษาทุกคนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณลักษณะประชาธิปไตยให้แก่เรียน อย่างน้อย 1 กิจกรรม เช่น กิจกรรมชุมนุมพุทธศาสตร์ กิจกรรมชุมนุมสังคัมศึกษา กิจกรรมร้านค้าสหกรณ์ กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย กิจกรรมชุมนุมเชียร์และแปรอักษร กิจกรรมอนุรักษ์

3. จากการสัมภาษณ์ครูสังคัมศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครูสังคัมศึกษาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อพัฒนาคุณลักษณะประชาธิปไตยให้แก่เรียน ครูสังคัมศึกษาทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในฐานะเป็นครูที่ปรึกษา และให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหาพร้อมกับนักเรียนมากกว่า 1 กิจกรรม โดยกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ครูสังคัมศึกษาแต่ละคนจะต้องรับผิดชอบคือ กิจกรรมชุมนุมสังคัมศึกษา และกิจกรรมชุมนุมพุทธศาสตร์ หรือกิจกรรมอนุรักษ์

4. จากการสัมภาษณ์ครูสังคัมศึกษาเกี่ยวกับการเป็นแบบอย่างของครูสังคัมศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะประชาธิปไตยให้แก่เรียน ครูสังคัมศึกษาทุกคนเป็นตัวอย่างในการสร้างแบบอย่างแก่นักเรียนด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน เป็นนักทำกิจกรรม กล้าแสดงออก ศรัทธาและยึดมั่นในระบบประชาธิปไตย ยกเว้นด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ การเสียสละต่อส่วนรวม ความมีระเบียบวินัย ครูสังคัมศึกษาบางคนยังไม่ได้เป็นตัวอย่างในการสร้างแบบอย่างแก่นักเรียน